

RERVM MEDICARVM
NOVAE HISPANIAE
NARDI ANTONII RECCHI
Liber Septimus.

SALSAS ET DVLCES HERBAS PROFERT.

IOANNIS TERRENTII LYNCEI PRÆFATIO.

MAGNO ipsi nature beneficio obstringimur, quod in tantilla corporis nostri particula, lingua inquam, tam ingens vite nostre emolumentum posuit. qua quidem que ad sustentandum, & nutriendum nos necessaria sunt, apprime percipimus. Sapores enim, quos lingua deprehendimus, indices sunt & alimentorum, & venenorum. Hinc plerique amara exhorrescimus, ut potè à natura nostra alieniora, & potius medicamenta, quam nutrimenta, de quibus superiori libro satis dictum est, nunc ad salsa accingimur, magis nobis amica, & ad dulcia nobis omnium amicissima.

Herbarum autem salutarum, qua hoc sapore gustui se nostro offerunt, non numerosa, sed pusilla est cohors. exceptis enim Cicerum foliis, quorum superficies solummodo salsa apparet, pleraque omnes sunt maritimæ, vel ad quas salus maris perflatus, quo inficiuntur, pertinere potest. sed neque sal ob gravitatem, & ut ita dicam, corpulentiam suam, in intima plantarum interuentia se insinuare, aut ab earum sibi facile attrahi valet. quin neque multum prodesse plantis videtur, cum, sua acrimonia & acuminè necare potius quam viuificare eas censeri possit. Et tamen plantarum nullam speciem sine sale esse, tam calcinatione earum, & lixiuum ex cineribus parando, salemq; ex illo excoquendo, quam ex animalium nutritione plus nimis est manifestum. Homini quidem sine sale, uti neque alia animalia viuere non potest. nutrimum autem ex quibus constat, quod & excrementa nostra, sudores, Urinae, catharri salsi, palam faciunt.

Quid

Quid quod ex sanguine, carnibus, ossibus, chymica arte, magna salis copia extrahitur, hic autem unde nisi ex herbis, quibus reliquorum more animalium vescimur?

Industrij Natura indagatores, qui neglecto cortice, nucleos rerum perscrutantur, iam diligente distillatione in herbis Acribus, Ferulaceis, Tetraspermaticis, & Bupththalmicis, multo plus salis quam in alijs reperiri probe nouerunt. Atque hinc esse existimo, quod salredo non tam inimicas Natura, & aduersas vires possideat ut amaritudo, nec adeo vehementes, & sepe causticas ut acrimonia, sed inter veramque media quadam ingrediatur. Hinc etiam est, quod cum sal incidendo simul corroboret, omnes digestionis iuuet, separationes procuret, expulsionem promoueat, quin si maiore quantitate sumatur, omnes humores noxios sursum deorsumque, prout complexionem, vel causarum morborumque discrimina variant, expurget, atque ab innumeris malis hominem liberet, ut videre licet in Skenkij curiosissimis, & utilissimis obseruationibus medicis, transit tamen quandoque in veneni naturam, ut ex libris Navigationum patet. ubi mira, quantum aqua maritime potus nocuerit, exempla leguntur.

De dulcedine non est opus longius sermonis filum producere. Dulcia ut nobis omnium sunt amicissima, ita vires, & commoda eorum sunt familiarissima. Hec enim cum à suauitate calore, longa digestionem, hunc temperatum saporem sint adepta, non est mirum si nos adeo illis gaudeamus, cum inter omnia animalia sumus temperatissima à Natura complexione dotati. Dulcia enim nec adeo terrestria sunt, ut salsa, & amara, nec adeo ignea, ut acris, sed inter hac media quadam ratione, tam quo ad substantiam modum, ut vocant, quam quo ad primas qualitates incedentia, unde statim exasperatas corporis nostri partes leniunt, & moderata corpulentia inanitas easdem replent, & resarciunt.

De NEICOTLALPATLI TOTOPECENSI Vomitoria. Cap. I.

NOMEN habet Neicotlalpatli herba, ab ea quam excitat vomitione. folia, quæ fert Scammonij folijs familia, per longa diffusa interualla, atque oblonga, sed circa extortum à pediculo latiora, atque obrotunda. caules volubiles. flores candentes. furculosas verò radices. Nascitur calidis, ac planis locis. Radix est calida, siccaq; ordine secundo, & graue virus olens. eadem drachmæ vnius pondere deuorata, dicitur bilè & pituitam, per superna atque inferna, leuiter purgare.

IO. TERRENTII LYNCEI NOTAE.

Licet Author hanc herbam Conuululis videtur velle adscribere, potius tamen inter Apocyni genera reponi debet. nam folia bina ex aduerso posita, semper in Apocynis reperiuntur, in illis nunquam me vidisse memini. Graue etiam virus in Conuululis nullum, sed in Apocynis. Vis tandem purgans, & emmetica, magis est euidentis in Apocyno, quam Smilace.

De TLAACA CAMECAXOCHITL,
seu flore funis pabuli terrestris.
Cap. VI.

HERBA est Tlaaça camecaxochitl saligna folia proferens, oleagineavè, comantes, in summo exiles, & modicos. radicem verò transuersam, fibratamque. calida est, & sicca radice ordine secundo, atque odora. medetur eadem semiuncie pondere deuorata, interpolatis febribus, mentemque; reducit his, qui eam casu amiserunt.

Caulis obscure rubet, folia vero ex viridi tendunt in luteum, flores similes sunt Cacalia, vel Eupatorio Aucemma dicto, cui forte congener fuerit.

De TXIATAHOAL CHAPALTEPECENSI Nepeta Mex.
Cap. VII.

NEPETÆ, Calamintavè videtur species nostro Orbi incognita Txiaahoal herba, folia ferens parua, serrata, subalbescens, & cordis ferè figura. lignolos caules, & tres spithamas longos. floresque multos, candentes, & modicos. radicem verò prolixam, & fibratam. Montosis, ac temperatis locis gaudet, quales sunt Texcoquenses, & Capultepecenses, vnde facta est eius distinctionis gratia cognomen. odora est, calidaque, & sicca ordine secundo. radix pota ex aqua, diarrhoeas compescit, tumores præter naturam maturat, & rumpit, frigori febrium intermittentium aduersatur, sudores, & vrinam elicit, & vitiosos ventriculi detrahit humores.

De TLAELPATLI TONALLAE,
seu Medicina dysentericorum.
Cap. XIX.

TLAELPATLI TONALLÆ herba folia Lini tenuia fert. caules exiles, teretes, & longos. flores compositos in corymbos. radicem candidam, longam, tenuem, & fibratam. Nascitur Tonalla Mistica inferioris. radix est primo ordine calida, graue quodam virus olens, & nonnihil adstringens. eadem semiuncie pondere deuorata, medetur dysentericis.

De TLAQVAHTILIZ PATLI,
seu Venerea medicina.
Cap. IX.

HERBA est Tlaquauhtiliz patli folia longa mittens, & angusta, salignis maiora, subalbidaque, & firma, qualia esse solent arborea. caules breues. fuluosque, vt ferunt, flores. radices longas, ac tenues. Nascitur in montibus temperatis agri Acatlanici. sapor est Glycyrrhizæ, dulcis. calidaque, & humida, ordine secundo temperici, aut primo completo. excitat venetrem admota pudendo, ingestaque, vnde inuenit nomen. curatque puerorum diarrhoeas, rosta redacta in puluerem, atque duarum drachmarum mensura deuorata.

Planta, qua Glycyrrhizæ saporem habent, vtilis sunt ad expurgandos meatus vrinarios, renumque calculos, vt in Anonide omnibus constat. Quia omnes genere leguminum continentur, non mirum si flatu excitent.

De APHATZI PVNTZVMETI. Cap. X.

FOLIA fert herba *Aphatzi Puntzumeti*, rara, longis appensa pediculis, ocymina, & circinata. caulem breuem, rectum, teretemque. ac in summo flores orbiculares, Chamameo similes, è fuluo candescentes. ac semen Aniso simile. radicem verò furculo similem. Prouenit in frigidis regionibus *Michuacanensis*. radix Coriandrum olet. calidaque, & sicca constat temperie. eadem ex aqua resoluta, atque epota, dysentericis medetur, & ijs, qui quartanis circuitibus infestantur. Ius decocti eius confert cruribus œdemate affectis, si eo abluantur.

De APATZI PVNTZVMETI II. seu Mustella odorata. Cap. XI.

HERBA *Apatzi Puntzumeti* altera vnicum profert caulem sex spithamas, longum, tenuem, teretem, & striatum, è binis ternisve radicibus, exilibus & tenijs similibus prodeuntem. & in eo folia longa, angusta, serrata, rara, Amygdalivè, & quæ in colorem fuscum inclinant. & nisi paulò breuiora essent, ac serrata, Saligna viderentur. flores luteos, in pappos abeuntes. ac semen in summis capitibus simile Aniso. radix Coriandrum indistincta olet similitudine, sapit verò Pastinacæ, simulq; Coriandrum permixta. & calefacientis naturæ esse reperitur. In cacumine montium prouenit, frigidisque locis, quale est *Pazquarum* prouinciæ *Michuacanensis*. radix tusa, atque è liquore quouis conuenienti deodorata, dysentericis, ut aiunt, & quartanis febribus solet mederi.

De CACAVAXOCHITL, seu Flore Cacauatl. Cap. XII.

CACAVAXOCHITL herba est folia cordis figura fundens, caules dodrantes, flores purpureos, radices verò crassas, fibratasque. Nascitur *Tanguitlani* Misticæ superioris. Dulcis est radix, & nonnullam præfert amaritudinem, & cum siccitate calorem. eadem taugata, atque epota semiunciæ pondere, dysenterijs medetur.

Ad Altheas referri potest hæc planta. radix eius crassa, & lutea depingitur. caules & folia similiter subluteo sunt colore. Calyx Jbisci, flos superiore parte rubet, & frigore verò in album vergit, in fersis rubris maculis.

De

De CHARAPETI. Cap. XIII.

HERBA est *Charapeti* folia mittens serrata, Vrticæ, aut *Oeymi* proxima, sed tamen longiora. stipites multos, prolixos, ac fuluos. & iuxta cacumen flores ex albo rubrescentes, longos, & angustos. radicem verò fibratam. Nascitur in calidis *Michuacanensibus*, & frigidis locis. at floribus decidentibus apparent vesicæ cordis figura, in quibus continetur semen. calida, & sicca natura radix constat. eadem tusa resoluta ex aqua, & sex obolorum pondere epota, scabiem curat, etiam Gallicam, ac ventris dolorem lenit.

An *Scrophularia* congener?

De CHICHIAN TIC COATLANENSI China Astringente. Cap. XIV.

CHICHIAN TIC COATLANENSIS herba est folia Vrticæ proxima mittens, sed pennatis pediculis. caules quadratos, sarmentosos, & hirsutos. flores purpureos, similes *China*, cuius est species. radices verò capillatas. Nascitur feruentibus regionibus, qualis est *Tauhepeccensis*, & *Coatlanensis*. semiunciæ pondere trita folia, epotaque ex aqua, fluxum alui cohibent. calida, siccaque, & adstringenti natura constant, & odore graui. & fluxum sanguinis prægnantium lolet, quomodolibet admota, retinere.

De

De CHIMALATL PERVINA Flore Solis. Cap. XV.

Panis.

Flos Solis minor.

CHIMALATL PERVINA, seu Magna, quam *Anchilion*, & Florem Solis appellant quidam, herba est folia ferens magna, ferrata, infernè candescentia, & Vrticæ æmulantia formam. caulem vnicum, rectum, decem quindecimvè pedes procerum, brachium crassum, rotundum, cauum, atque exaturato colore virescentem. florem in summo orbicularem, aureo micantem fulgore, speciosis radiantibus per ambitum luteis folijs, media verò orbita quampluribus flosculis flavescentibus refertum, è porulis, faui mellis instar ordine dispositis, ortum ducentibus, ijsq; decidentibus semina insurgunt illis Meleoponum forma (etsi teretia ferè sint) lenitate, temperie, & cætera prope natura similia. radices verò aliquadantenus tuberosas, ac fibratas. Semina, licet liberalius deuorata dolorem capitis excitent, pectus tamen leniunt, ardorem extinguunt, & apud aliquas gentes tusa, coacta in panem, assaque, frumenti præbent vsum. etsi non desint, qui dicant, appetitus venereos excitare. maximè pediculos foliorum teneros, absterfis pilis in craticula coctos, sale, oleoq; conditos esui suaues, orique gratos. Huius aliud obseruatur genus, cuius caulis brevior, ac minor est, ac ramos duos, tres, pluresvè ferens, ac in singulorum summo flos insurgit priori similis, multò tamen minor. Nascitur in Perù, alijsque nonnullis Americae prouincijs sponte, in alijs verò quibusuis locis planis, atque campestribus semine, latior tamè campestribus, & cultis.

Flos Solis Indicus etiam Europa à multis annis innotuit. eiusque magna conspicitur varietas in magnitudine foliorum, & floris, in altitudine & crassitie caulis, in colore florum, qui quandoque albus reperitur.

Consulendus etiam *Monardes cap. 68.* cum notis *Clusij*.

De

De CVITLAÇOTL TEPECVAQVILCENSI Napiformi. Cap. XVI.

HERBA est *Cuitlaçotl Tepecvaquilcensis* folia pingua habens, cordis figura, Pyrivè. caules tres dodrantes longos, volubiles, partimq; purpureos. flores candentes. radicem magnam, obrotundam, candentem, ac fibratam. Nascitur *Xochimilci* temperato cælo, in domibus ac hortis, sed eò translata, à calidis regionibus. nam & *Malinalci*, & *Tepecvaquilci* provenit, planis & campestribus locis, maximèque iuxta aquarum fluenta. Radix Napum olet, sapitque, atque pulverem bellicorum instrumentorum, tormentorumvè. calore nonnullo prædita est. pectoris, ac ventris dolorem sedat, ac flatum discutit vnus vnciæ deuorata pondere. maximè si è liquore aliquo calenti, additoque Siliquaastro, assumatur. Quartanis, tertianisque medetur, vacuata per superiora bile, & humore melancholico, si paulò ante accessionem sumatur.

De MICVI TLAXCOLLI, seu *Piscium intestinis*. Cap. XVII.

MICVI TLAXCOLLI herbu-
la, nomen inuenit à radice forma,
vnde profert caules tenues, & in eis folia longiuscula, & angusta, & in summo flosculos candentes, exilesque. Nascitur apud *Panucenses*. radixque calida temperie constat. tusa & applicata, medetur vlcerebus mira breuitate, etiam canerosis, & alioqui insanabilibus. Quamobrem maximi habetur ab incolis. folia verò tusa & potata, medentur ictericis, & suppressam vrinam euocant. Radix verò, oculorum carnem excrecentem extergit, si puluis eius inspergatur. aiunt etiam, infusam ita corpus vniuersum purgare, vt homines alioqui pigros, & segnes, impigros efficiat, ac paratos ad quemuis laborem sustinendum.

Fructum apertum pinxit *Xyridi similem*, idest in tres partes diuisum. in quarum vnacunque, duo semina lutea continentur.

V

De

De NEXTLACOTLY YACA-
PICHTLENSI Limoniphylla.
Cap. XIII.

HERBA est Nextlacotly Yacapichtlensis folia Limonis mittens, sed maiora, asperaque. caules in hominis assurgentes magnitudinem. flores pallentes, contractos in calycibus squamosis. radices verò furculosas. Nascitur in calidis, & frigidis regionibus, locis humidis, ac montium faucibus. calida est, siccaque, & gustu odorata. Ius decocti eius, aut radiceis, foliavè duarum drachmarum pondere deuorata, vrinam euocant, & enixis magnopere à partu conferunt.

De TLALCAPOLIN, seu
Chamaceraso Atlapulcensi.
Cap. XIX.

TLALCAPOLIN herba est dodrantalis, folia ferrata fundens, oblonga, & per interualla caulium quaternà, quinavè. caules purpureos. flores in postremis ramis paruos, & coccineos. fructum Cerasi nostratibus persimilem, minorem tamen, vnde contingit nomen. radices furculosas, & candentes, longas, & anserinam pennam vix crassas. Nascitur montosis, frigidisque locis Atlapulci in ilicetis. calida enim est, & adstringens. seruaturque radix tosta in annuos vsus. hæc herba redacta in puluerem, & infusa, dysenterias curat.

De

De TLACOXOCHITL lasminiflora. Cap. XX.

TLACOXOCHITL Aneneucilensis, quam alij Tlacoxihuil vocant, Hoaxtopecenses verò Tlacopati, herba est, quæ folia fert saligna, subalbidaque. & è radicibus fibrarum inttar, caules fuluos. & in summa parte flosculos ex albo rubrescentes, longiusculos, & compositos in comam. Nascitur in calidis, planisque locis. audio à mari Australi Aneneucilum, ob remedij præstantiam primò fuisse allatam. Calida est, & sicca, adstringensque facultas. atque ideo propinatur his, qui laxitudinem patiuntur. corroborare enim eos, ac veluti viuificare prædicatur. quin radicum puluis vetustis plagis dicitur egregiè mederi.

Radix huius plantæ ut ex Imagine conspiciere licet paucas habet fibras, caulis aliquantum purpurascit, folia terna saligna. flores in summo caule rubri, oblongi, nempe figura Gelsimini, vel Quamoclit dictæ, seu Conuoluuli Pennari à

antissimo & nobilissimo D. Fabio Columna Lynceo in suis Rariorum ac minus cognitarum stirpium libris descriptæ.

De THEVH COPALLI, seu Copalli Dei. Cap. XXI.

HERBA est Thevh copalli folia mittens Acocotli, seu Ligustici Indici. caulem cauum, Ferulæ similem, geniculatum per interualla, & candentem. & in extremo caule fructum comantem in muscarij modum, sed exiliorem. & flores lanuginosos. fibratam verò radicem. calida natura constat. atque ideo radice eius in puluerem redacta, additaque Manahuapalli Tchoalensi, tuberculis è Gallico procedentibus morbo, mederi solet.

V

De

*Sp. 166.
Linn. ph. 1000.
C. 1000.
P. 1000.*

De TZONPOTONIC.
Helichryso Mexicano.
Cap. XXII.

HTA vocant *Quauhquecullenses* speciem quandam Helichrysi peregrinam, quæ herba est folia fundens Saligna, aut Conyza, squalentia, & hirsuta. flores Helichrysi ex albo pallecentes, umbilicumque circa medium rubeum. radicem surculosam, & fibratam. Nascitur in calidis *Quauhqueculla*. calida, constat, & lubrica natura, & odorata guttulis. Ius decocti eius medetur tussi, flatu, & ventris doloribus. articulos humore obrutos, atque impeditos laxat, & mundat, sudorem euocat, ac flatum discutit.

De TCEL ACOCOTLI (HULLV.
LENSI Rosmarino Ferulaceo.
Cap. XXIII.

Verum
Diosc. Ro-
smarin. Fe-
ruldum.

di cachrym ferula tribuit Dioscorides. quanquam *Cullulenses*, & *Tlaxcaneæ* (apud quos nascitur) dicant, Ius decocti eius bibitum, exanthematis & punctis, que ex sanguine suscitatas febres comitari solent, mederi.

De

De TZTACXIHVITL.
Bafio Monili. Cap. XXIV.

HERBA *Tzac xihuitl*, quam alij *Tecacapan*, alij *Chichiabuac xihuitl* vocant. Volubilis est genus ad Hispanias iamdudum delatum, nuncupatum apud vulgus *Bafium monile*. calida, & glutinosa natura constat. oculis medetur, vrinam euocat, & semen retentum pellit.

Flos huius Volubilis inferiore sui parte depictus est colore laeco, in summo autem colore Echij.

De AXIXPATLI. Cap. XXV.

AXIXPATLIS herba, quam a natali loco *Quauhnahuacensis* vocare posses, folia profert oblonga, & serrata, folijs *Menthae* familia. caules teretes. flores exiles, & purpureos, in spicas tenues, & longiusculas compositos, & a singulis foliorum exortibus prodeuntes circa caulium postrema. radices verò capillis similes. Sapore, & odore insigni caret, adeoque calore nimio. Nascitur regionibus calidis *Xochitepecensis*, & *Quauhnahuacensis*, planis & campestribus locis. Radices tuzæ, & drachmæ vnus mensura ex *Glycyrrhizæ* decocto, aut alio simili, deuorata, mirè vrinam euocant, emundant quidquid illius meatus obstruere potest, aut vrinæ reddendæ esse impedimento. Aliam herbam vidi *Quauhqueculla* eiusdem nominis, sed odoram, & tertio ordine calidam, radice surculosa, folijs salignis, serratis, & flore modico, & candente. quæ retentam vrinam euocat, si pugilli mensura folia ex aqua deuorentur.

Axixpalli
alia.

V 3 De